

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

Сьогодні законотворча діяльність з питань вдосконалення правового регулювання відносин банкрутства є досить активною. Але потрібно зазначити, що недостатньо супроводжується науковими дослідженнями правового змісту нормативного матеріалу та єдиною судовою практикою правозастосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Значущість наукових досліджень відповідної групи відносин багаторазово зростає, якщо брати до уваги те, що інститут банкрутства формувався на стику приватного і публічного права, в якому дуже тісно переплелися суспільний інтерес і приватна заінтересованість окремих суб'єктів господарювання, а також матеріальні і процесуальні норми. [1, с. 17]

Нерідко можна спостерігати ситуацію, коли деякі недобросовісні кредитори використовують процедуру банкрутства не з метою задоволення своїх майнових вимог до боржника або приймають участь у санації зовсім не для відновлення платоспроможності боржника. Вони таким чином, здійснюючи контроль за процедурою банкрутства через комітет кредиторів або арбітражного керуючого, намагаються заволодіти майном підприємства, що опинилося у кризовому становищі.

Процедура визнання юридичної особи банкрутом проходить лише в судовому порядку. Тому суди, і не лише Вищий господарський суд України, а й нижчих інстанцій, повинні оцінювати всі докази у справі у всій сукупності. Це і рішення комітету кредиторів, і подання арбітражних керуючих, і заперечення кредиторів. Крім того вони повинні і перевіряти їх відповідно до законодавства. Також суд повинен захищати та охороняти інтереси всіх учасників процесу: і кредиторів, і боржника, і держави.

Проте ми бачимо практику, коли до ВГСУ нерідко поступають звернення зі скаргами щодо необґрунтованого затягування справ про банкрутство судами першої інстанції, скарги щодо зловживань арбітражними керуючими, скарги щодо незаконного відчуження майна державної власності або відчуження за заниженими цінами, скарги щодо ігнорування інтересів держави при здійсненні процедур санації та ліквідації господарюючих суб'єктів з 25 % часткою державної власності у статутному фонді та інше. З такими зверненнями звертаються і господарюючі суб'єкти, і державні контролюючі органи, і органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. [2]

Ця ситуація свідчить про реальні проблеми у зазначеній сфері, які також обумовлені недосконалістю та колізіями законодавства про відновлення платоспроможності боржника. [3, с. 218]

Про наявні проблеми у сфері неплатоспроможності підприємств свідчить і практика і статистика роботи контролюючих та правоохоронних органів. Їх аналіз говорить лише про одиничні випадки притягнення осіб за фіктивне банкрутство, за незаконні дії під час провадження у справі про банкрутство, за доведення до банкрутства до кримінальної відповідальності. Справи по цих злочинах майже не доходять до суду та, якщо вони розслідуються, закриваються на стадії досудового слідства. [4, с. 204] Це відбувається у зв'язку з тим, що осіб, зацікавлених у відкритті таких злочинів немає. Такі злочини у більшості мають латентний характер та приховуються під виглядом цивільних правовідносин.

З прийняттям нової редакції ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» було введено багато новел до інституту банкрутства. Ці зміни стосуються строків провадження справи про банкрутство, переліку підстав для порушення таких справ, врегульована участь у справі арбітражного керуючого, визначено судові процедури, які застосовуються до боржника тощо.

Але незважаючи на всі позитивні зміни та на те, що Закон став продебіторським, що його основною метою стало відновлення платоспроможності боржника, все ж таки багато принципів питань залишилося невирішеними. [5, с. 103] Закон містить багато суперечних норм, які ускладнюють провадження у справах про банкрутство.

Потрібно зазначити, що інститутом банкрутства зловживають і боржники, і кредитори. Кожний учасник намагається використати процедуру банкрутства на свою користь, і не завжди ці дії відповідають меті Закону.

З боку боржників відмічаються зловживання в ухиляннях від погашення своїх зобов'язань. При цьому вони намагаються зменшити свою конкурсну майнову масу або створити фіктивну ситуацію що дає підстави для визнання банкрутом. Небезпека від цих дій завдається і суспільству, і державі, і банківським установам та іншим суб'єктам. Таким чином підриваються основи позики та кредитування. [6, с. 74]

Найбільш поширеними способами порушення законодавства з боку боржників можна назвати наступні.

Це, в першу чергу, ухилення від сплати податків. Законодавство встановлює мораторій на задоволення вимог кредиторів, якщо відкрито провадження у справі про банкрутство. Під час дії мораторію зупиняється виплата податкових зобов'язань, а також не застосовуються податкові санкції. Якщо до комітету кредиторів не увійшли представники податкової служби, боржник має можливість списати весь борг чи розрахуватися по ньому неліквідним майном. Якщо боржник буде ліквідований і від нього залишиться одне неліквідне майно та борги, тоді податковим органам нічого не залишиться як списати податковий борг як безнадійний. [7, с. 4]

По-друге, є можливість вивести активи боржника або незаконно їх замінити. Такій ситуації сприяє непрозорість процедури оцінки та реалізації активів боржника. У ході банкрутства, відповідно до законодавства, є можливість вивести майно в іншу структуру. Отже вартість майна значно знижується і воно виводиться в іншу структуру, яка відповідно є підконтрольна боржнику, практично за безцінь. Вигоду від цього отримують не власники підприємства, а

його керівники. Вони своїми діями фактично призводять до банкрутства підприємство навмисно. [8, с. 254]

Як свідчить практика, найчастіше ще до початку процедури банкрутства, на підприємстві акумулюються всі пасиви для того щоб збільшити його неплатоспроможність, а всі активи виводяться на новостворене підприємство.

Зловживання з боку кредиторів на практиці також мають місце. Їх зловживання зводяться до того, що вони прагнуть перехопити управління бізнесом боржника або незаконно довести його до банкрутства, для того щоб за безцінь скупити активи підприємства боржника. Вони прагнуть до переділу власності на свою користь. Ці дії несуть суспільну небезпеку у тому, що знижується інвестиційна активність у державі. [2]

В сучасному житті всі вищенаведені приклади застосовуються досить часто недобросовісними учасниками процесу щодо визнання банкрута. Але на практиці кримінальних справ про доведення до банкрутства та фіктивні банкрутства відкривається досить мало. Ця ситуація пояснюється рядом причин. По-перше практика розслідування кримінальних справ за діяння, передбачені ст. ст. 218, 219 ККУ, не напрацьована. По-друге, працівники правоохоронних органів бояться займатися такими справами, у зв'язку з незначним досвідом та браком знань у цій сфері. По-третє, існує низький рівень правової захищеності економічних відносин, недосконалість законодавства у зазначеній сфері, відсутність чіткої судової практики по цих злочинах. [9].

Таким чином, все вищенаведене свідчить про проблеми правового регулювання процедури банкрутства в Україні та недосконалу законодавчу базу яка регулює процес відновлення платоспроможності боржника.

Список використаних джерел:

1. Грудницька С. М., Міньковський С. В. Питання удосконалення розпорядження майном боржника у процедурі банкрутства //Економіка та право. Серія: Право. – 2015. – №. 2. – С. 17-24.
2. Державне регулювання процедури банкрутства [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bestreferat.ru/referat-203194.html>. 2
3. Бірюков О.М. Транскордонні банкрутства: проблеми і шляхи розв'язання: [монографія] / О.М. Бірюков - К.: Вид-во видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2008. - 318 с.
4. Грек Б.М. Банкрутство. Правозастосування та судова практика / Б.М. Грек, О.В. Буряк, М.П. Шкабрій. - К.: Юрінком, 2007. - 304 с.
5. Бобкова А. Г. Правове регулювання відносин у процедурі банкрутства: Навчальний посібник. / А.Г. Бобкова, З.Ф. Татькова. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 152 с.
6. Бірюльов О.М. Право банкрутства на зламі віків: уроки для України / О.М. Бірюльов // Вісник господарського судочинства. - 2006. - № 4 - С.175.
7. Знаменський Г. Господарське право: перспективи та пріоритети / Г. Знаменський // Юридичний вісник України. - 2002. - № 25. - С.4.
8. Джуль В.В. Інститут неспроможності; світовий досвід розвитку та особливості становлення в Україні: [монографія] / В.В. Джуль - К.: Юридическая практика, 2006. - 384 с.

9. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>